

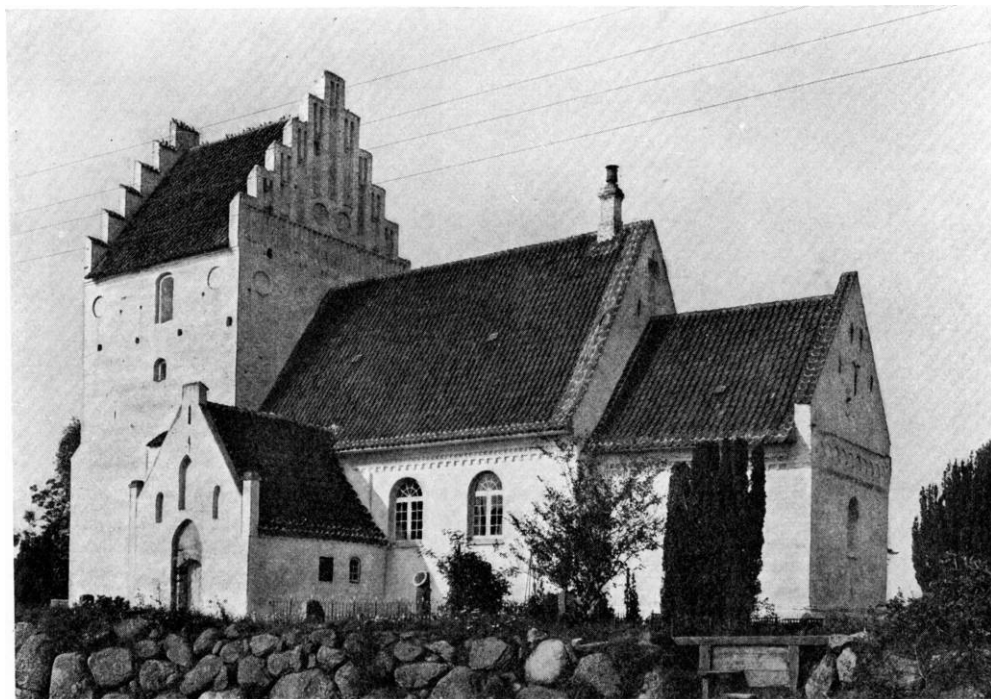

Fig. 1. Vindeby. Ydre, set fra sydøst.

Aa. RI 1941

VINDEBY KIRKE

LAALANDS NØRRE HERRED

Kirken var i katolsk tid viet til *S. Andreas*. Præsterækketavlens oplysninger (s. 528) kom dens opførelse i 1377 er fejlagtige, allerede af den grund, at den sammesteds siges at være opført efter bevilling af ærkebiskop Karl, men denne var indehaver af sædet i Lund i årene 1325—34¹. Der kendes to ærkebiskoppelige afladsbreve til kirken, udstedt henholdsvis 1469 og 1505, af hvilke det sidstnævnte tilsagde dem syndsforladelse, som med gaver bidrog til at udsmykke kirken². Tårnet siges opført ved hjælp af de midler, der indkom som følge af dette brev³.

Kronen havde kaldsretten allerede før reformationen⁴ og vedblev efter denne at eje kirken, indtil den i 1689 tilskødedes Helmuth Otto von Wintersfeld, indehaver af baroniet Vintersborg⁵. 1690—1816 var den annekteret Købelev kirke⁶. Blandt baroniets senere besiddere nævnes baron Karl Vilhelm Gedde (sml. klokke nr. 2, s. 528). Efter at baroniet 1801 var afløst, kom kirken — antagelig med Vintersborg gård — til grevskabet Hardenberg⁷, men er overgået til selveje 1. juli 1924.

Efter oplysning på præstetavlen var kirken banlyst i 1400'rne på grund af et drabsmål, som kirkeværgen havde udøvet i våbenhuset.

Kirken ligger sydøstligt i byen på fladt terræn. Præstegården støder på vestsiden op til kirkegården, der er udvidet mod nord. De andre sider har kampestensdiger, på sydsiden væsentlig af utilhugne sten, ellers kløvede. 1808

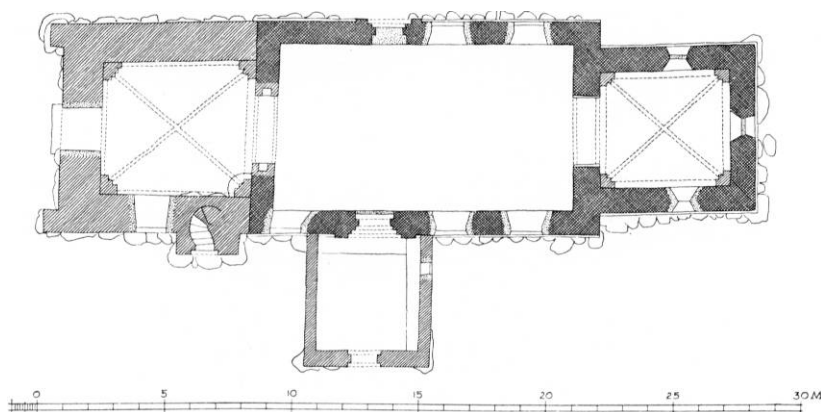

Fig. 2. Vindeby. Plan. 1:300. Målt af Charles Christensen 1950.

klagedes over, at der kun var ringmur om det halve af kirkegården, men 1826 var der stenmur om kirkegården »som den ved Utterslev« (syn). Diget har i vest en kørelåge og ved sydøsthjørnet en stente. 1815 var pillerne på kirkegårdslågen rådne (syn).

Kirken består af romansk kor og skib, der er nøje beslægtet med Nordlunde (s. 563 f.), samt gotisk tårn og våbenhus, alt af røde munkesten.

Den romanske kirke er bygget på et kampestensfundament, der i sydøst for en stor del er blottet. Materialet er derover meget store munkesten, op til $31\frac{1}{2} \times 13\frac{1}{2} \times 9$ cm, i blandet polsk skifte og munkeskifte med mange sorte bindere. Den høje, profilerede sokkel, der ikke findes på skibets gavle, består af en runding, et almindeligt skifte, en vulst og en skråkant.

Koret har i øst og nord tilmurede, bredsmigede, rundbuede vinduer, det østre med krumt løberskifte over det helstens stik. Sålbenkene er muret af sten på fladen og har rundet, fremspringende forkant, men synes ikke at have været støttet af den rundstav, der ellers hører til typen. Vindueslysningerne har muret glasfals og er tilmuret med flensborgsten. Over vinduet har østgavlen et savskifte af rulskeftestillede sten og derover en buefrise af krumme, 5 cm tykke sten. I de kvadratiske konsoller er der efter brændingen udført ornamenter, der dels er indridsede, dels skåret i lavt relief (fig. 3). Over buefrisen ligger et savskifte og en skråkant; gavltrekanter derover er ommuret i små sten. Gavlkammen, der hviler på gavlkonsoller af afrundede udkragninger, var i 1876 afdækket med munketegl. Korets sydvindue er moderne rekonstrueret, sammen med en del af den overliggende gesims, der består af et tandsnit, et savskifte og en afrundet udkrøgning, hvorover den brede sugfjæl støder til tagværkets murlægte. Gesimsen på nordsiden består af et fladt tandsnit med afrundede tænder og en afrundet udkrøgning.

Skibets glatte østgavl har øverst en korsblænding; ingen gavlkam. I lang-

Fig. 3. Vindeby. Ornamenterede konsoller under ostgavlens buefrise. 1:5. Aa. Rl. 1941 (s. 516).

siderne er ingen oprindelige vinduer bevarede. Sydportalen (fig. 4) er tilmuret og den inderste fals' bue er ommuret. Portalen står i et fremspring, der ender med en skråkant under gesimsen. Falsene består af afrundinger og slanke trekvartstave. Baserne består af et hjørneblad under en fold, den ene har i hver side en trekantet indsænkning over folden. Den inderste trekvartstav har trekantbase, hvor overgangen fra retkantet til rundt er gjort ved et par enkelte snit. Den yderste trekvartstav går i buetoppen over til retkantet profil. Selve buen er muret af to rulskifter og to løberskifter; det yderste rulskifte består af skiftevis røde og sorte sten, det yderste løberskifte af krumme sten hver med tre ophøjede ruder formet før brændingen (fig. 5). Det inderste rulskifte har været rødkalket, det øvrige stik og murværket udenom er hvidt, dog uden præcis afgrænsning. løvrigt står den gamle kirkemur blank bag våbenhusets tag, også gesimsen, der har samme form som på korets sydside. Skibets tilmurede nordportal sidder i fremspring som sydsidens, men falsen er vist mere enkel. En rundstavformet mellemfals er retkantet i buetoppen. Nordsidens gesims er som sydsidens. Gesimserne løber i øst af på svære gavlkonsoller.

Skibets vestgavl har under rejsehøjde et savskifte af rulskiftetillede sten. Gavltrekanthen hviler på gavlkonsoller og er muret som glat, stående siksak med striber af sorte sten. Taglinien er markeret ved et løberskifte (fig. 7). De i gavlen anvendte sten er meget korte, $24\frac{1}{2}$ —26 cm, og tykke, $9\frac{1}{2}$ —10 cm, og adskiller sig derved skarpt fra munkestenene i den øvrige del af kirken.

Det indre. Korets oprindelige vinduer i øst og nord ses som blændinger. Den ommurede korbues oprindelige vanger har skråtliggende vederlagssten med rundet forkant. Rundingen skyldes dog måske væsentlig slid og hvidtekalk.

Ændringer og tilføjelser. I koret er i tidlig gotisk tid indbygget et krydshvælv med helstens vægbuer og halvtstens ribber og kapper. Hvælvet er muret i ring, så det er næsten kuppelformet. Ingen overribber. Samtidig med hvælvets indbygning er korbuen gjort lavere og formet som en trykket rundbue med fals på begge sider.

Våbenhuset er sengotisk og bygget af munkesten på en sokkel af kløvet kamp. I hver sidemur sidder en lille, tilmuret glug, i østsiden tillige en moderne. Sydgavlen har fladbuet dør i spidsbuet spejl. I den vistnok delvis omsatte gavltrekanthen en større og to mindre blændinger af spidsbuet form. Gavlkammen

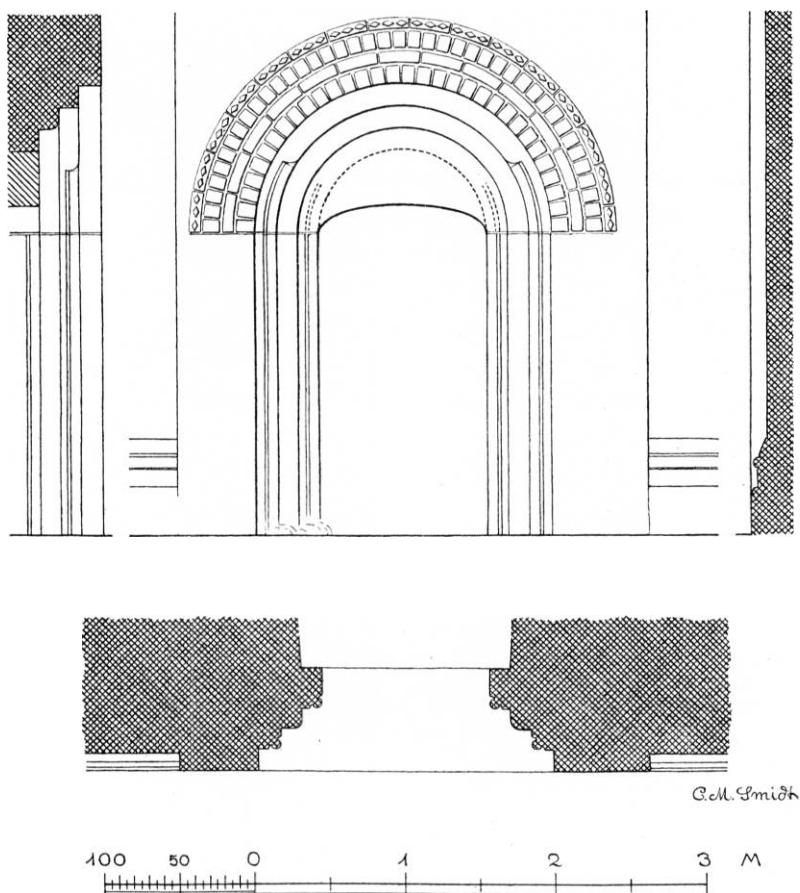

Fig. 4. Vindeby. Skibets sydportal. 1:50. Målt af C. M. Smidt 1934 (s. 517).

har top- og fodtinder. Indvendig har våbenhuset, der nu anvendes som ligkapel, langs østsiden en muret bänk.

Tårnet (fig. 6—7). Der er ingen grund til at modsige præsterækketavlens datering til 1505. Tårnet er lavt og svært, af samme bredde som skibet. Det er opført af røde munkesten på svære syldsten. På vestsidens hjørner står høje, brynede støttepiller. I understokværket har i syd og vest været store, spidsbuede, falsede vinduer, der nu er omdannede. Tårnrummet er dækket af en høj krydshvælvning med halvtstens vægbuer og ribber. Ingen overribber. Hvælvet, der vistnok ikke er oprindeligt, hviler på svære, falsede hjørnepiller med vederlagsbånd. Tårnbuen er spids-rundbuet med fals i begge sider. Bueundersiden er pudset til 10 cm fra kanten. Buevangerne har en lille, fladbuet niche i hver side.

Det samtidige trappehus på tårnets sydside har fladbuet dør og foroven en lille glug. Trappen har tøndehvælvet loft og fører kun op til mellemstok-

værket, der har falsede småglugger til tre sider. Stokværket har svære egebjælker, hvor henover ligger en gammel egeplanke på 59x9 cm. Klokkestokværkets bjælkelag understøttes af småstolper på en dragerbjælke. Som afretning på bjælkelaget

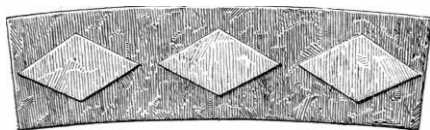

Fig. 5. Vindeby. Formsten fra sydportalen. 1:5. Målt af C. M. Smidt 1934 (s. 517).

er lagt egebrædder med skarpkantet not og fjer — måske gamle tagbrædder. Klokkestokværket har falsede, kurvehanksbuede glamhuller mellem flade cirkelblændinger til tre sider. Tårngesimsen består af to små udkragninger. Gavlene har under 11 kamtakker rige dekorationer af pibeblændinger, cirkelblændinger og retkantede blændinger med hængestav, som har hulsnit i underkanten. I østsiden danner et 11 skifter højt savskifte fodlinie for blændingsdekorationen. Vestsiden har midt i gavltrekanen en fladbuget luge.

Tagværkerne over skib og kor er nye med anvendelse af gamle materialer. Våbenhuset har tagværk af eg med stejl rejsning og tænger fra spær til bjælkerne, som er delvis fornyede. Tårnet har stort tagværk af eg med spærsko på dobbelt murlægte og spærstiver, to hanebånd og tre kongestolper med kryds af brede planker. Under midterste stolpe ligger en bjælke på 35 x 25 cm; hertil støtter den gamle klokkestol sig (fig. 6—7).

Kirkens nuværende vinduer stammer antagelig fra første halvdel af 1800-årene. Øst for sydsidens østlige vindue i skibet ses et spor af et større, rundbuet, der måske er fra renaissancetiden. Korets sydvindue er rekonstrueret i 1937 og har fået et glasmaleri af S. Andreas udført af Axel Hou. Skibets indre er nu glatpudset med fladt pudsloft uden gesims. Gulv af almindelige røde mursten. Kirkens ydre står hvidkalket og hængt med vingetegl. 1808 omtales tagpotter på sydsiden (syn), og endnu 1876 var størstedelen af skibets tag dækket med munketegl.

KALKMALERIER

I koret er fremdraget en del kalkmalerier, antagelig fra første halvdel af 1300-årene. Forneden på korets nordvæg afdækkedes i 1938 fragmenter af en skikkelse med langt hår og skæg, muligvis en konge (Herodes?). På overvæggene er i 1950 fremdraget en række figurscener, malet på et løstsiddende kalklag over den romanske puds og dækket af flere lag hvidtekalk. På vestvæggen ses himmelfarten, i midten pinseunderet og nord derfor en knælende Maria med hovedlin og glorie. Disse billeder er tegnet med rødbrun farve, gult hår og mørk, blågrøn klædedragt. På nordvæggen kan bestemmes en nadverscene, Gethsemane og Judaskys. De enkelte scener er her indrammet

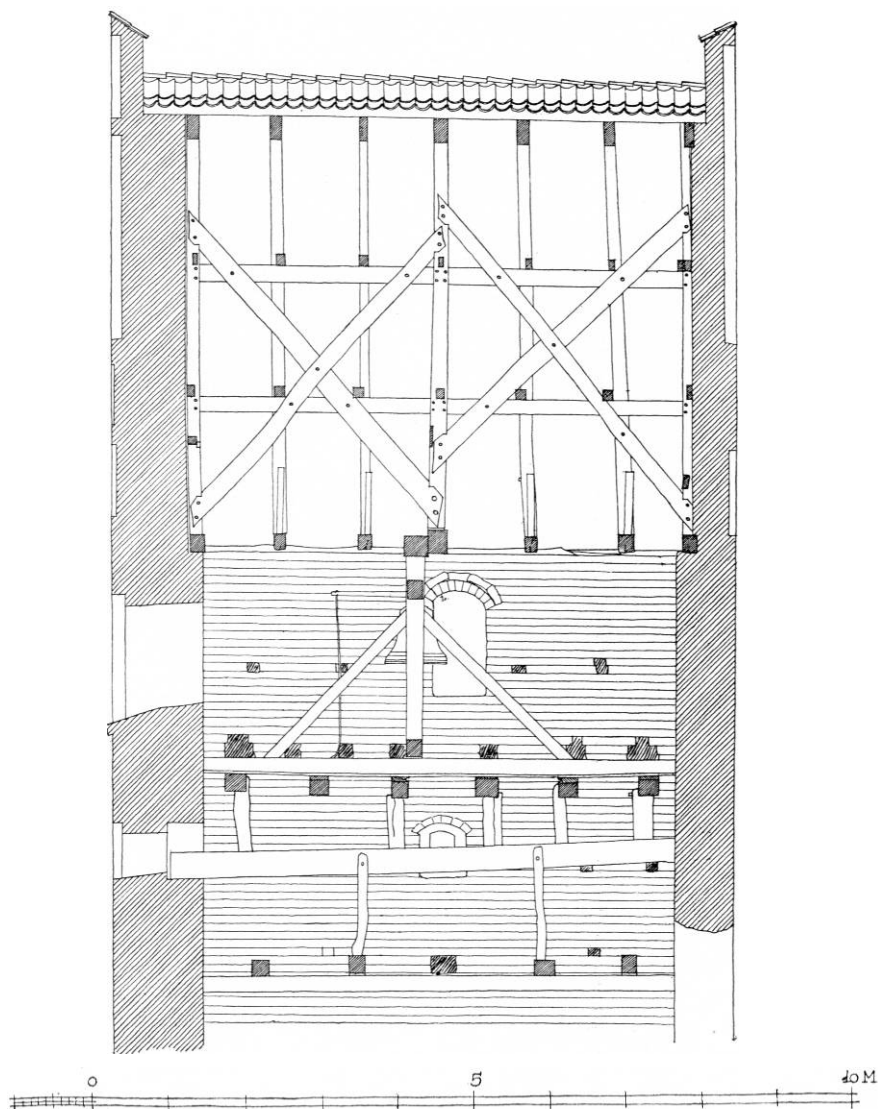

Fig. 6—7. Vindeby. Snit vest-øst af tårnets øvre stokværk og nord-syd af hele tårnet. 1:100. Målt af Edvard Vollquarts 1942.

af røde og gule rammestreger. Figurerne, der er ca. 65 cm høje, er malet med kødfarve, røde og grønne dragter og detaillerne tegnet med rødt. På østvæggen er rester af en hudflettelsesscene, utvivlsomt har Golgatha været i midten.

INVENTAR

Alterbord, middelalderligt, muret op ad korets østvæg, 110 cm højt, 165 cm bredt og 110 cm dybt, hvidkalket. I nordsiden en lille gemmeniche 23 x 25 x 45 cm. Nyere jernskab indbygget i sydsiden.

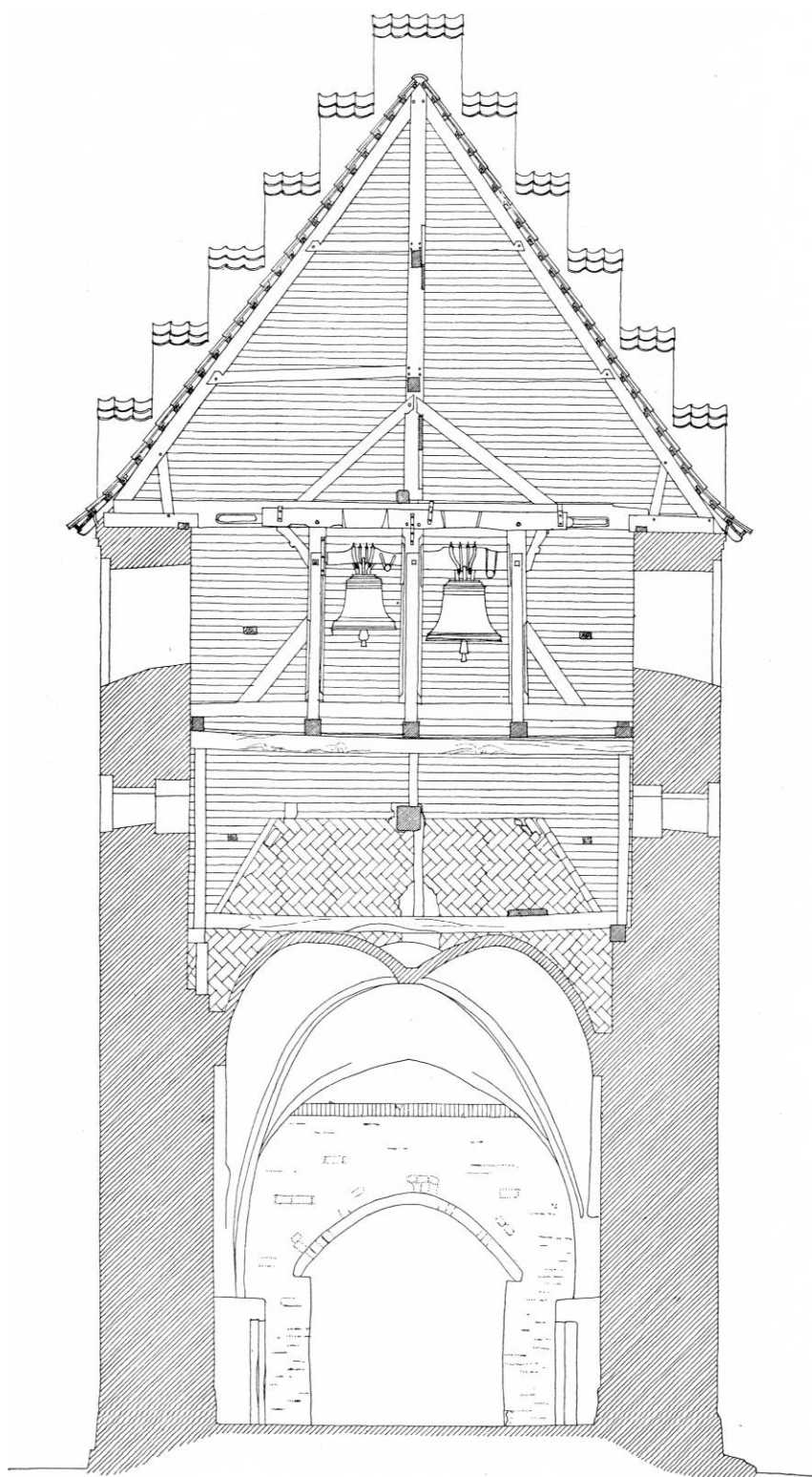

Fig. 8. Vindeby. Indre, set mod ost.

Aa. RI 1950

†*Alterklæde*, nævnt 1690, af rødt fløjls med guldkniplinger på hjørnerne⁸.
Altertavler. 1) (Fig. 9) fra o. 1684. Det sent bruskbarokke arbejde i Henrik Werners manér, af samme mester som altertavlen i Nysted (s. 183), har et storstykke, der indrammes af bølgelister og indeholder en udskåret nadverfremstilling med helt frie figurer, hvoraf de fire sidder med ryggen vendt mod beskueren helt fremme foran feltets ramme. Baggrunden har i midten i lavt relief en stor arkade flankeret af to par dobbelte snoede pilasterbånd, som bærer en for mesteren karakteristisk gesims. Vinger og topstykke i bruskværk med stærkt vredne og knoglede former går i eet og danner en ramme, som bærer konsoller med uforholdsmæssig store figurer. På vingerne står Markus og Lukas og over et indskriftfelt Kristus med jordkuglen. Lav karnisprofileret foclliste, som er noget forskudt til den ene side. Ny broget staffing med frakturindskrift, Johs. 6, 35, i topfeltet. På fodstykket, som nu er egetræsmalet, stod indtil en restaurering 1858⁹ årstallet 1684 og givernes navne, sognepræst Zacharias Hansen, og kirkeværgerne Jens Jørgensen og Rasmus Haure (præsteindb. 1755).

2) (Fig. 10). Trefløjet nederlandske tavle i renaissance fra o. 1550. Alle tre fløje har malerier i profilerede rammer, der foroven har form som svungne, knækkede buer. Over storstykket desuden en fremspringende profilliste. Male-

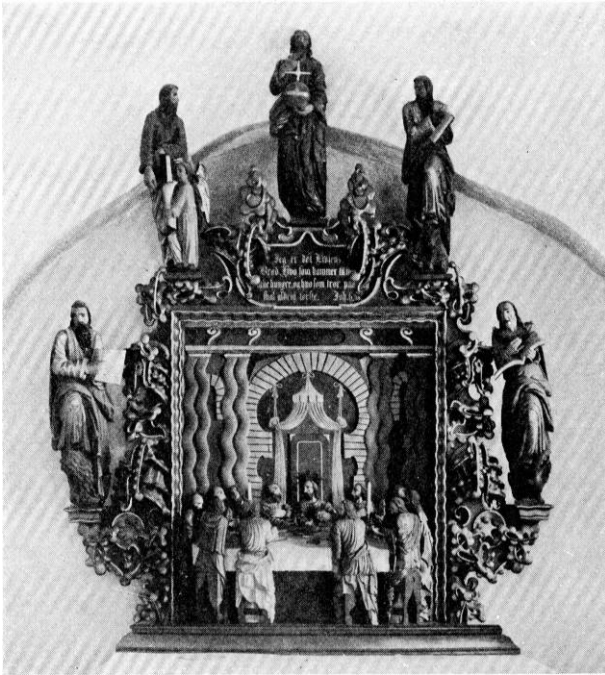

Fig. 9. Vindeby. Altertavle o. 1684 (s. 522). O.N. 1948

rierne, der er udført i olie på krideret træ, forestiller scener fra lidelseshistorien, i storfeltet korsfæstelsen og i fløjene korsbæringen og gravlæggelsen. Trods de noget groft og skødesløst udførte detaljer er helhedsvirkningen god, takket være en effektiv figurkomposition og vel sammenstemte farver. Sidefløjenes bagsider er glathøvlede og malede med guldokker på et tyndt lag kridt. Rammestykkerne er på forsiden brune med forgyldte profiler og på bagsiden sorte. Tavlen er nu ophængt i skibet over korbuen¹⁰.

Altersølv. Kalk (fig. 11), fra o. 1350—1400, af forgyldt sølv, 16,5 cm høj. Lav, rund fod af romansk karakter, uden fodplade, men med høj standkant, gennembrudt af firpas. På foden spor efter et påloddet skjold. Trindt skaft med ciselerede palmetter på krydsskraveret bund. Meget stor, flad knop med seks kraftige rudebosser; på over- og undersiden er der pålagte, stærkt fligede blade og derimellem små støbte hoveder med kronelignende hovedtøj, rudebosserne har emaillearbejde med menneskehoveder og drager på dyb blå grund. Stort bæger med skrå sider og graveret sekundær versalindskrift: »Anno 1687 (ottetallet rettet fra 7), da er denne Kalck og Disk kiøbt fra Ottersløf Kircke til Vindeby Kierke i Lolland. Den Tid var Sognepræst Mag. Hans Mandius Arrøboe, Kirkeverger Rasmus Pedersen Havre (M rettet til H) og Morten Mortensøn og gaf meenige Sogne Folcket hver naged efter

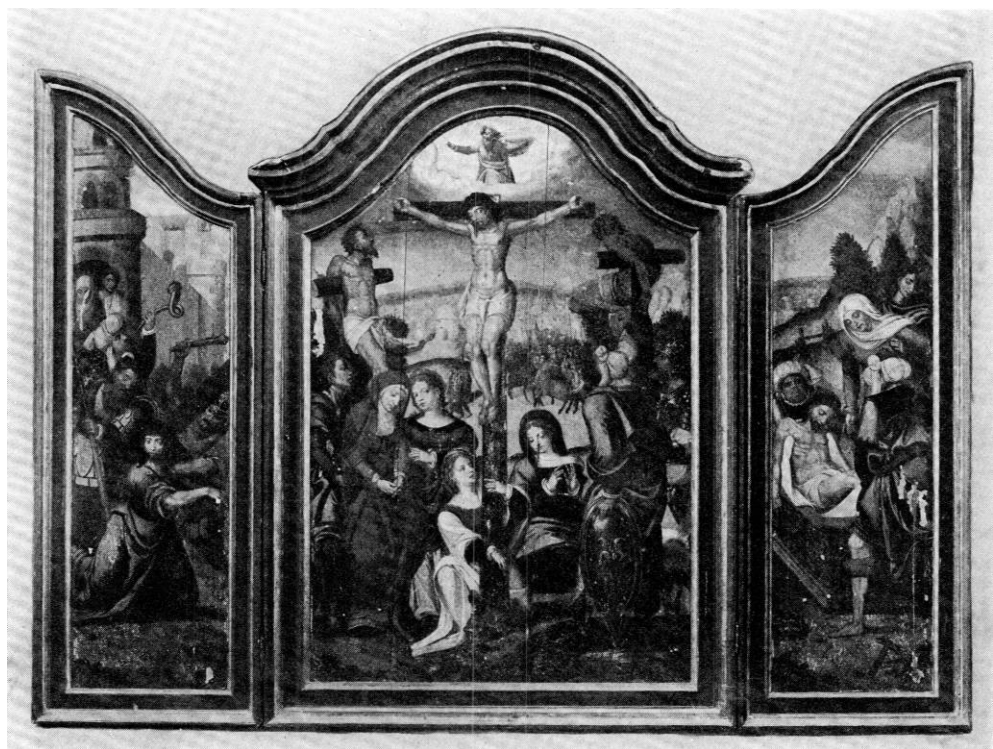

Fig. 10. Vindeby. Trefløjet nederlandsk altertavle, nu ophængt over korbuen
(s. 522).

O.N.1948

Evne til Hielp til samme Kalek. Det øfrige betalte Kircken. Gud lønne enhver for sin Gafve udi Guds Rige«. Samtidig *disk* med stort firpas i bunden og cisererede evangelisttegn med skriftbånd i sviklerne. Rester af forgyldning. Tvm. 16,2 cm.

Sygekalk fra 1863. På bægeret indprikket nitakket krone, derunder bogstaverne I. A. H. R. (Ida Augusta Hardenberg-Reventlow) og årstallet. Mestermærke for C. E. Funck, Nakskov (Bøje s. 300). Samtidig *disk* og drejet, læderbetrukket etui. †*Sygekalk* og †*disk*, nævnt 1690⁸.

†*Vinkande* af sølv, foræret kirken af Anders Madtsen Langeland, sognepræst i Vindeby 1612—34. Rortført af fjenden under svenskekrigen⁸.

Allerstager, fra o. 1600, 46,5 cm høje. Klokkeformet fod, slankt skaft med konisk led over kugle. Flad lyseskål.

†*Messehagel*, nævnt 1690, med uægte kniplinger, gammel og forslidt⁸.

**Røgelsekar*, siden 1809 i Nationalmuseet.

Døbefont (fig. 12) senromansk, af gotlandsk arkadetype. Den særprægede keglestubformede fod har fire fremspringende »tæer«, som indtil for få år siden skjultes i en cementmuret platte, og foroven en svær rundstav. Lav,

Fig. 11. Vindeby. Alterkalk (s. 523).

O. N. 1948

nisidet komme med lille rundstav som mundingsprofil. På hver side en tvillingbue med kort midtstav. Tvm. 88 cm. (Mackeprang: Døbefonte, s. 387).

Dåbsfæde. 1) (Fig. 13) o. 1675, af kobber. I bunden, der kantes af en tovtstav, er der en drevet og ciseleret løve. Den skrå kant optages af en højt opdrevet pærestav, mens randens smukke barokornamenter består af akantusværk med store frugter indrammet af en tovtstav. 2) O. 1700. Glat, af messingblik.

†*Dåbsfad* af drevet messing⁸ med graveret indskrift på randen: »Hafver Degnen Lauritz Jespersen, samt hans Huustroe Ursula Niels Datter foræret dette Bekken til Vindebye Kircke Funt 1686« (præsteindb. 1755).

Håndklædeholder (fig. 12) fra 1800'rne, pyntelig, formet som et gitterværk mellem drejede stolpespir. Over døbefonten.

Prædikestol (fig. 14) i høj-renaissance fra 1602, muligvis ligesom Utterslev (s. 540) oprindelig anbragt som lektoriestol. Antagelig et arbejde fra Næstved-snedkeren Abel Schrøder den Ældres værksted (DK, Præstø A. s. 1078) og ret nøje svarende til prædikestolen i S. Mortens kirke i Næstved (DK. Præstø A.

Aa. Rl. 1950

Fig. 12. Vindeby. Døbefont og håndklædeholder (s. 524 f.).

s. 147). Stolen, som består af fire fag, har i storfelterne arkader, hvis pilastre og bueslag er prydet med beslagværk og bosser. I sviklerne vingede englehoveder. I hver arkade står en evangelistfigur på en volutkonsol. På hjørnerne under volutkapitæler en mandlig og to kvindelige hermer med frugtbundter og kvaster på skafterne. Ved opgangen og ind mod sydvæggen er der slanke, joniske halspilastre. Beslagværksprydede postamentfremspring med dyre- og menneskemasker; smalle frisefelter med pålagt beslagværk og diamantbosser og på hjørnerne konsol med englehoved. Kronliste med æggestav.

Samtidig opgang, hvis panel har tre fyldinger mellem kannelerede ramme-stykker. Døren til opgangen har een stor fylding, og på det udsavede topstykke står med fordybede versaler: »Asser Marqvrdson Sogne Præst An(n)o Dom(in)i 1602«. Kannelerede stolper, den østre med knop, den vestre med et nyere,

højt, drejet vasespir. Samtidige gangjern med primitive bukkehornsbeslag. Stolen hviler på en ny bærestolpe af rundjern. Nyere, broget staffering med frakturindskrift i postamentfelterne. En nu forsvunden indskrift med sorte bogstaver nævnes 1755: »M. L. P. H. S. N. R. S. 1625 er denne Prædikestol stafferet« (præsteindb.).

†*Prædikestolshimmel* med skriftsted Es. 58 og årstallet 1625, nævnt 1755 (præsteindb.).

Stolestader med glatte gavle og fyldingsdøre.

Præstestol med malet årstal 1686, stærkt omdannet. Forsidens tre fyldinger har rundbuer med rankeornamentik. Af de fire gavlplanker har kun den ene bevaret det oprindelige udsavede topornament, et hjerteformet midtstykke med primitive volutter til siderne. Af dørens to fyldinger har den nederste og største en arkade med kannelerede pilastre, profilkapitæler og hvirvelrosetter i buevinklerne, den øverste er en smalfylding i profilramme. Samtidige bukkehornsbeslag. Nyere, grå staffering med blå og rødt på profilerne. I forsidens frisefelt nyere opmalet, sort fraktur: »Lavrits Jespersen Assens, Claus Paaske 1686«. På døren er malet med gul fraktur: »Hans Mandius 1686«. Muligvis stammer døren fra en †*skriftestol* med denne indskrift, som nævnes 1755 (præsteindb.).

†*Degnestol* under korbuen, fjernet 1936. Døren, som har udsavet topstykke, er anvendt i det øverste stolestade.

†*Skab*, jernbundet, nævnt på præsterækketavlen fra 1686 (s. 527), fandtes endnu ved 1800'ernes begyndelse¹¹.

Dørfloj til ligkapellet, fra 1700'erne. Udvendig beklædt med vinkelstillede rustikbrædder. Samtidigt låsetøj. Hvidmalet.

Orgel fra 1912.

Pengeblok, fra 1700'erne, jernbunden, med kramper til to hængelåse. 72 cm høj. I tårnrummet.

To *klingpunge* fra 1800'erne, den ene uden bjælde. Sortmalede skafter og poser af blå klæde. †*Klingpunge*. To gamle tavlepunge nævnes 1690⁸.

Præsterækketaule. Opsat 12. marts 1686 af præsten magister Hans Erichsøn Mandius Arrøbo og hustru Anna Jørgensd(atter) Hem(m)endorph, født i Sven(d)borg, degnen Lauritz Jespersen Assens og hustru Ursula Nielsd(atter), født i Svendborg, kirkeværgerne Rasmus Pedersen Havre, født i Tørneby,

O. N. 1948

Fig. 13. Vindeby. Dåbsfad (s. 525).

med hustru Barbara Maria Rasmusd(atter), født på Pederstrup, og Morten Mortensøn med hustru Magdalena Rasmusd(atter), samt sognefoged Peder Svendsøn og hustru Marren Lauritzd(atter). Øverst to våben for slægterne Mandius og Hemmendorph. Efter givernavnene oplyses det, at kirken er bygget 1377(!) efter bevilling af ærkebisp Karl af Lund, og at det har været en afladskirke, privilegeret af ærkebisp Ubbe 1469, og derpå anføres præstehistorien indtil 1686, som bl. a. indeholder den oplysning, at tårnet er bygget »med Ercebisps Byrgis recommendats og hielp aff Lund« 1505. Endelig henvises »den curiøse læser« til de breve, som findes i kirkeskabet. Nederst på tavlen står malerens signatur: Jacob Hoffman pictor. Sort trætavle med hvid fraktur. På skibets nordvæg. En anden †*præsterækketavle* nævnes 1859¹².

Gipsbuste af biskop Rasmus Møller, som var sognepræst i Købelev og Vindeby 1802-31, sml Købelev, s. 509.

Kirkeskib. Tremastet orlogsskib »Gaiatea«. På siderne malet »N. Tomesen 1860« og »S. P. 1920«.

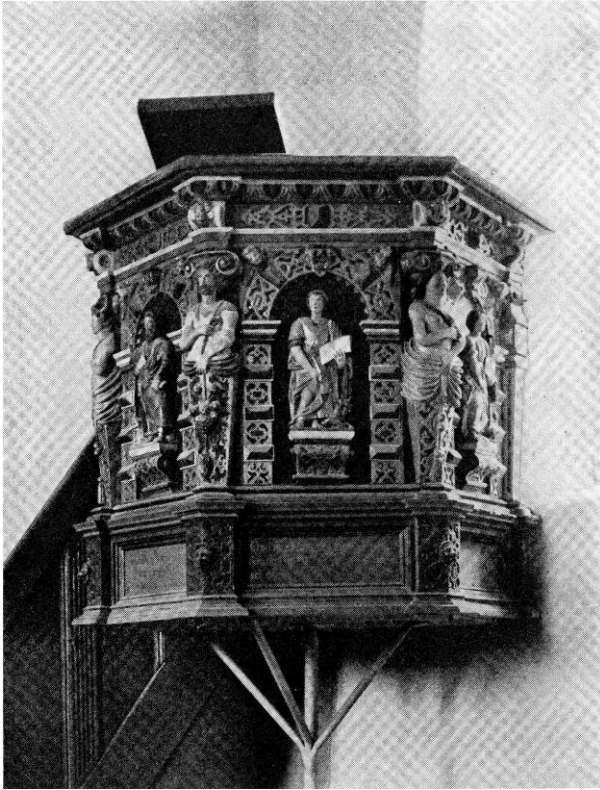
Klokker. 1) Fra 1584, støbt af Matthias Benninck i Lybæk. På halsen en bort med renaissanceornamenter og fabelvæsener, derunder tolinjet minuskelindskrift: »Anno domni 1584 haffuer the erwerd och erlige Memner(!) wed Naffen Her Aser N Pastor, Anders Suensen, lens Smit Krikewerge(!) till Winnebui Kircke paa Laland, Anderis Persen, lens Koneck, Matz Rasmussen effter theris Befaling thette gansske Sognnis Folck thenne Klocke ladhe stau(!) till Lubeck hoes Mates Bennik.« På hankene skæggede mandshoveder og tovtave mellem akantusranker. Tvm. 108 cm.

2) Fra 1748. På halsen latinsk versalindskrift i dobbelt akantusbort: »Me fecit Barthold Holtzman Hafniae Soli Deo Gloria« (B. IT. i København støbte mig, Gud alene æren). På legemet indskriften: »Carl Wilhelm Baron af Gedde Anno 1748« (sml. s. 515). Hanke med løvehoveder. Tvm. 95 cm. Gammel *klokkestol* med dobbelte skræstivere og profilerede knægte.

†*Klokker*. 1) På tre et halvt skippund, to lispund (576 kg), afleveret ved klokkeskatten 1528. 2) Købt i Lybæk for 400 dlr. af sognefolket og præsten Anders Madtsen Langeland (1612—34)⁸.

GRAVMINDER

Epitafier. 1) Fra 1600'ernes slutning. Jens Oluffsen, født i Ryde sogn på Haffbøtte(!) gård 1636, død i Skoffballe i Vindeby sogn 1670 i sit alders 34. år, og efterlevende ægtefælle Rarbara Maria Rasmusd(atter), født på Pederstrup 16□, død □, samt hendes anden mand, kirkeværgen Rasmus Pedersen Havre, født i Tørneby, død i Skoffballe i Vindeby sogn □ Sortmalet stentavle, 50 x

O. N. 1948

Fig. 14. Vindeby. Prædikestol 1602 (s. 525).

50 cm, med nyere opmalet gul fraktur. Nederst dødningehovede og timeglas (sml. præsterækketavlen s. 527). Indmuret i skibets sydvæg.

2) 1686. Sognepræst, magister Johannes Eriksen Mandius Arrøboe og hustru Anna Hemmendorph, dennes første mand, dronning Sophie Amalies maler, Michael Richter fra Saxen, som døde og blev begravet i København, samt børnene Maria, Daniel, Uldarica, Eleonora, Maria, Rachel, Anna-Christina og Johan-Georg Richter samt Erik, Michael, Christina-Charlotta, Hedevig-Elizabeth, Catharina og Sophia Mandius, »af hvilke nogle her har nedlagt deres jordiske levninger«. Epitafiet består af en rektangulær træplade og derunder en sortmalet kalksten med forgyldte reliefversaler og forneden afrundede hjørner. Samlet højde 130 cm, bredde 71 cm. På trætavlen øverst maleri af to engle i skyer, holdende palmegrene og en krone i hænderne, derunder skriftsprog og nederst tre våbenskjolde og initialerne M. R. A. H. og M. H. M. opsat 24. april 1686. Tidligere i skibets nordvæg, nu i tårnrummet.

Gravsten. 1) O. 1629. To fragmenter af lys, grå kalksten, ca. 175 x 98 cm, med fordybede versaler og cirkler med evangelistsymbolerne i hjørnerne. På

det ene stykke ses årstallet 1629, navnene Anders og Ellen samt Vindeby. Anvendt som trinsten foran vestdøren.

2) O. 1634. Fragment af rød kalksten, ca. 167 cm høj, med fordybede versaler og religiøs randskrift med reliefversaler. Årstallene 1632, 1633 og 1634 synlige. I hjørnerne evangelisttegn. Anvendt som trappetrin foran vestdøren.

3) 1683. Rasmus Søfrensen, proprietarius på Windebygaard, født i Ebeltoft, død på Windebygaard i sit 4f. år 1681. Stenen er bekostet af hans hustru Dorethe Nielsdatter, født i Søby præstegård på Fyn 1633, med hvem han var gift i syv et halvt år. Kalksten, 101x66,5 cm, med reliefversaler. I et smalt felt foroven den opstandne Frelser i oval bladramme mellem to basunengle. Nederst to tilsvarende engle og mellem dem skriftstedet Johs. 11, 25 og årstallet 1683. Langs midtfeltet bladranke med frugter. Brunmalet med gyldne bogstaver, engle med røde vinger og grøn basun og hår. Grønne bladranker. Fra samme værksted som nr. 4. I korets sydvæg.

4) 1683. Sognepræst Zachariæ Hansøn, født i Taagerup præstegård 1630, ordineret til sognepræst for denne menighed 1673, død 16<85>, og hans hustru Karen Hansdatter, født i Morsby præstegård på Falster 1642, død 7. nov. 1678 efter halvsjette års ægteskab, som velsignedes med fire børn. Stenen er bekostet 1683 af manden, hvis dødsår senere er tilføjet. Bemalet kalksten, 137 x 84 cm, med reliefversaler. Midt på stenen ovalt skriftfelt i bladramme og på hver side en tulipanlignende blomst. I hjørnerne medailloner med evangelisterne og deres symboler. Mellem de øverste står den opstandne Frelser i bladramme mellem to tulipaner og med bibelcitater, Es. 26, 19. Mellem de nederste religiøs indskrift på latin. Staffering med sort bundfarve og gyldne bogstaver, grønne blade og røde blomster. Evangelisterne er røde og grønne. Et primitivt arbejde fra samme værksted som nr. 3. I korets nordvæg. I ægteparrets grav, som åbnedes under gravning i kirken 1936, fandtes et fragment af en **lighue*, som synes at have tilhørt hustruen. Huen er af silke, pyntet med guld- og sølvbrokade og blonder. I stiftsmuseet i Maribo.

Kirkegårdsmonument. 1) 1800'rne. Fragment af rød kalksten, 89 x 46 cm, med fordybet skriveskrift og profileret rand på de tre sider, den øvre afbrudt. På stenen ses navnet Ane Nielsdatter, som vistnok sammen med tre børn har lagt stenen over sin mand. Ved kirkens sydøsthjørne.

2) 1850. Niels Hansen, ejer af Vindebygård, født 10. maj 1807, død 10. jan. 1850. Støbejernsplade, 48 x 40 cm, med reliefversaler og fraktur, lænet mod et kors. Ved kirkens sydøsthjørne.

KILDER OG HENVISNINGER

Provstebrotokeol 1685—1829; synsprotokeoller for nørre hrd. 1829—48 og for vestre provsti 1849—61 (stiftsøvrighedsarkivet, LA). — Jordebøger, Herredsboøger m. m. 1568—

1717 (stiftsøvrighedsarkivet, LA). — Udskrift af biskop Blochs visitatsbog for Fyns stift 1786—1803 (stiftsøvrighedsarkivet, LA). — Præsteindberetning om Vindeby og Købelev sogne 1744 (Thott 730 fol., s. 579 f., kgl. Bibl.). — Museumsindberetninger af J. Magnus-Petersen og C. Engelhardt 1876, C. A. Jensen 1909 (gravsten), E. Lind 1938 (kalkmaleri), Aa. Bousell 1941 og 1950 (kalkmalerier), O. Norn og Gertrud Købke Knudsen 1948.

S.Abildgaard: Notesbog I. 1756. S. 59 (NM).

¹ Haugner: Nørre Herred, s. 160; Larsen: Laaland Falster I, 57. ² Smst. I, 57 ff.
³ Haugner, s. 160. ⁴ Frederik I.s Begistranter, s. 250. Når den sidste katolske præst på den førnævnte præsterække tavle siges beskikket af Fyns biskop, betyder dette vel kun, at det var biskoppen, der udnævnte ham. ⁵ Kronens Skøder III, 31 f. ⁶ J. Friis: Laaland-Falster I, 151 og 153. ⁷ Fortegnelse over Kirker og deres Ejere 1809 (BA).
⁸ Jordebøger, Herredsbøger m. m. 1568—1717. ⁹ J. Friis: Laaland-Falster I, 150.
¹⁰ Sml. den tilsvarende altertavle i Ølsted kirke, Strø hrd. ¹¹ Larsen I, 62. ¹² J. Friis: I, 151.

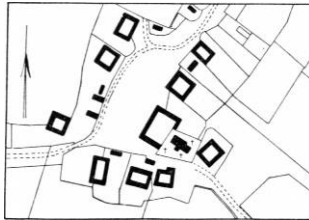

Fig. 15. Vindeby 1783.